

Yayın Değerlendirme / Book Reviews

**Sadettin Özçelik, Dede Korkut: Dresden Nüshası, Giriş-Notlar (c.1);
Dede Korkut: Dresden Nüshası, Metin-Dizin (c.2),
Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2016, 9789751631756, 1927 s.**

Mehmet Aydın*

Tanıtıp tartıştığım eserin yazarı Sadettin Özçelik, Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü 1981 yılında bitirmiş ve ardından yüksek lisans eğitimini Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, doktora eğitimini İnönü Üniversitesinde ve Osman Nedim Tuna'nın danışmanlığında tamamlamıştır. Urfa doğumlu olan Özçelik, Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Alanlar Eğitimi Bölümü Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği Anabilim Dalında öğretim üyesidir. Özçelik, doktora eğitiminden sonra göreve başladığı Dicle Üniversitesi'nde başka birçok çalışma yapmıştır. Yazarın *Dede Korkut* üzerinde uzun süredir çalıştığını ve metnin okunup ve yorumlanması ilgili sorunlara çözümler aradığını özellikle belirtmek gerekir.

Dede Korkut'un yepyeni ve dev gibi bir yayımı daha 2016 yılı içinde piyasaya çıktı. Nermi Uygur, kitaplar üzerine bir metin olan *Tadı Damağımda* (YKY 1994) adlı eserinde, kendi en kalın kitabından kalkarak eski Yunanlıların "büyük kitap için büyük kötülük" dediklerini hatırlatır. Bu hatırlatmanın etkisiyle midir nedir Yapı Kredi Yayınları Uygur'un bu eserin yeni bir baskısını yapmaya cesaret edememiş, ona ve eserine haksızlık etmiştir. Elbette her büyük kitap büyük kötülük değildir. Ben Büyük kitaplardan korkmamak gerektiğini özellikle *Dîvânü Lugati 'l-Türk*'ü zevkle okurken tecrübe ettim.

Sadettin Özçelik'in eseri, iki cilt ve tamamına 931 I. cilt ve 996 II. cilt olmak üzere 1927 sayfadır. 1927 sayfanın içinde *Dede Korkut*'un Dresden Nüshasının tıpkıbasımı da var.

* Prof. Dr., Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümü, Bişkek/Kırgızistan, mehmeta@omu.edu.tr

Bir eserin kapağını da metni bir parçası ve tamamlayıcısı olarak görmek gerekir. Bir tasarımcı olmadığım hâlde eserin iki cildinin kapağının metne uygun olduğunu söylemek istiyorum. İki cildin renkleri birbirinden farklı. Ayrıca bu kapakta Özçelik'in yönlendirmesinin etkili olduğunu biliyorum.

Son yirmi yıl içinde *Dede Korkut*'la ilgili yeni çalışmalar yapıldı ve buna bağlı olarak yeni yayınlar ortaya çıktı. Bunlar arasında Semih Tezcan ile Boeschoten'in *Dede Korkut Oğuznameleri* (2001) ve Semih Tezcan'ın *Dede Korkut Oğuzname-leri Üzerine Notlar* (2001), Sadettin Özçelik'in *Dede Korkut Araştırmalar, Notlar / Dizin /Metin* (2005), Mustafa S. Kaçalın'ın, *Dedem Korkut'un Kazan Bey Oğuznamesi* (2006), *Oğuzların Diliyle Dedem Korkudun Kitabı* (2006) ve Osman F. Sertkaya *Dede Korkut'un Dresden nüshasının giriş bölümünün transkripsiyonlu metni ile metin üzerine notlarını Dede Korkut Kitabı Dresden Nüshasının "Giriş" Bölümü* (2006) adıyla yayımladı. Gerçekten ciddi çalışmaların ve büyük emeklerin ürünü olan eserler arasına elbette Mertol Tulum'un henüz yayımlanmamış çalışması da eklenmelidir.* Ayrıca Gürol Pehlivan'ın Ötügen yayınlarından 2015 yılı içinde çıkan *Dede Korkut Kitabı'nda Yapı İdeoloji ve Yaratım Dresden ve Vatikan Nüshalarının Mukayeseli Bir İncelemesi* adlı çalışması da atlanmamalıdır. Bu çalışmaların özel olarak *Dede Korkut* ve genel olarak Türklük bilimi araştırmalarına önemli katkıları olmuştur. Elbette yeni çalışmalar, eski çalışmaları büsbütün hatırlardan silmemiştir. Bunların başında Orhan Şaik Gökyay'ın ve Muharrem Ergin'in çalışmaları gelir. Ayrıca daha eski Kilis Muallim Rifat Bilge'nin *Dede Korkut*'la ilgili çalışmasının hatırlatılması ve hatırlanması gerektir. Ettore Rossi'nin çalışması da unutulmamalıdır. Bu çalışmanın Mahmut Şakiroğlu tarafından Türkçeye çevrildiği ve yayıma hazır durumda olduğu konuşulmaktadır. Azerbaycan'da da *Dede Korkut*'la ilgili önemli bir literatür olduğunu eklemek lazım. Azerbaycan'da Hamit Araslı, *Dede Korkut* şinasların başında gelen isimlerden biridir.

*Dede Korkut Kitabı*nın biri Dresden, öbürü Vatikan olmak üzere iki yazması vardır. Dresden yazmasında bir giriş ve on iki hikâye (boy), Vatikan yazmasında da bir giriş altı hikâye (boy) yer almaktadır.

Dede Korkut'un sözlü gelenekten yazıya aktarıldığı *Dede Korkut* araştırmacılarının ve Türklük bilimcilerin uzlaştığı bir husustur.

İki yazma arasındaki ilişki konusunda öteden beri tartışmalar vardır. Muharrem Ergin, Vatikan yazmasının, Dresden'den istinsah edilmiş (çekimlenmiş) olabileceği düşüncesindedir.

* Mertol Tulum ile Mahur Tulum'un eserle ilgili çalışmaları *Dede Korkut Oğuznameler Oğuz Beylerinin Hikâyeleri* adıyla Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı tarafından Aralık 2016 tarihinde yayımlanmıştır.

S. Tezcan ile H. Boeschoten Dresden ve Vatikan yazmalarının ayrı iki metin olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir.

S. Özçelik iki yazmanın da aynı yazmaya dayandığını düşünmektedir. (2016: 59).

Eserin Vatikan nüshasını ve çevirisini yayımlayan Mustafa S. Kaçalin de Vatikan yazmasını ayrı bir metin olarak düşünmüş olmalıdır.

S. Özçelik *Dede Korkut* metnindeki sözlü dil özellikleri üzerinde ayrıntılı olarak durmuştur. *Dede Korkut*'un bir metin olarak sözlü dille ilişkisi ortadadır. Ancak yine de Özçelik bu ilişkiyi sağlam bir zemine oturtarak temellendirmek için birçok örneğe başvurmuştur.

Sözlü dille yazılı dil ilişkisini iyice belirlemek ve temellendirmek gerekir. Kaynaklar kısıtlı olduğundan sözlü dil yazı arasındaki ilişkiler konusunda söylediklerimiz sınırlıdır ve sistematik değildir. Bu çerçevede bir sistematik oluşturmaya ihtiyacımız var. O zaman bu konuda yabancı kaynaklara ve çevirilere başvurulabilir. Bu konuda Walter J. Ong'un *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü Teknolojileşmesi* adıyla Sema Postalcıoğlu Banon'un Türkçeye çevirdiği eser ilgi çekici ve ufuk açıcı bir kaynak (Metis Yayınları 1995 ve 1999). Elbette başka kaynaklar da vardır. Bu şekilde sözlü dil ile yazı ilişkisi üzerinde duran eserlerin Özçelik'in çalışmasına sağlayabileceği katkılar açıktır.

Özçelik, ağız taklidi amacıyla ozanın bazı ünsüzleri değiştirdiğini kaydederek şunları söyler: "Ozanın yaptığı ağız taklitleri, genel anlamda kelime başında b'nin m'ye çevrilmesidir. Ayrıca birer yerde kelime başındaki b'yi p'ye ve d'yi t'ye çevirerek ağız taklidi yapmıştır" (Özçelik 2016: 79). Özçelik bu iddiasını istatistik yoluyla da desteklemiştir. Buradaki ozan bir bakıma anlatıcıdır. Elbette *Dede Korkut* da bir anlatı metnidir. O zaman Özçelik'ten biraz daha anlatı bilimi alanının terimleriyle düşünüp yazması beklenebilirdi.

Özçelik metindeki öznenin eksiltilmesi durumunu da "özneyi atlama" şeklinde ifade etmektedir. Eksilti sözlü dilin olduğu kadar edebî dilin de özelliklerindedir. *Dede Korkut*'u bir edebiyat metni saymamak mümkün değildir.

Öznenin eksiltildiği birkaç örnek daha sayan Özçelik "Meger Tırabuzan Tekürinün bir azim görklü, mahbub kızı varıdı, sağına solına iki koşa yay çekeridi, atduğı oh yere düşmezidi. Ol kızın üç canvar kalınlığı kaftanlığı varıdı. [Tekür] 'Her kim ol üç canvarı bassa, yense, öldürse kızımı aña verürem deyü va'de eylemişidi (Dres. 88a-11-88b.1) bu eklemeyi Özçelik'le Tezcan'ın yaptığını vurgulamış, Gökyay'ın "babası" kelimesini eklediğini, Ergin'in herhangi bir ekleme yapmadığını vurgulamıştır. Burada ne Ergin ne de Gökyay eksik ve yanlış bir iş yapmıştır. Elbette Özçelik'le Tezcan'ın eklemeleri de yanlış değildir, ama *Dede Korkut*'u edebiyat metni sayarsak bu ekleme fazla ve gereksizdir. Edebiyat metinlerinde okurun doldurması gereken birtakım anlam boşlukları bulunmalı ve bu

boşluklar okurlarca doldurulmalıdır. Okurun doldurması gereken boşluğu doldurmak okura haksızlıktır.

Cümle öğelerinin yer değiştirmesi şiir dilinde de sık rastlanan bir durumdur ve elbette şiir dili de sözlü dile yakındır. Yahya Kemal'in İtri şiirindeki mısralarda da böyle bir durum vardır.

“Nice bayramların sabah erken Göğü top sesleriyle gürlerken” .

Kalın sıradan kelimelerde /s / sesinin sin ile yazılması (s. 97) yalnızca *Dede Korkut*'un Dresden nüshasında rastlanan bir yazım özelliği değildir. Bu yazım özelliğine Eski Türkiye Türkçesi metinlerinde çok sık rastlanır. Bu özelliğin *Dede Korkut*'un Dresden nüshası bağlamında anlatılması yanlış değildir. Ancak bunun dönemle ve Uygur yazı geleneğiyle ilgili olduğu vurgulanabilirdi. Aynı kelimenin *sad* ve *sin* ile yazılması da (s. 102) bu çerçevede değerlendirilmesi gereken bir özelliktir.

Sadettin Özçelik'in eserinin en önemli bölümlerinden biri notlar kısmıdır. Bu bölüm çalışmanın en ayrıntılı ve en hacimli bölümüdür. Ancak bu bölümdeki tekrarlar gözlerden kaçmıyor. Tekrar sözlü dilin başta gelen özelliklerindedir ama yazıda tekrarlardan sakınmak gerekir. Ayrıca yıllarca eğitim-öğretim etkinliği içinde olanların da tekrardan kaçabilmesi pek kolay değildir.

Özçelik, Drs.3.a.3 (ME 2.3) “*Resûl ‘aleyhi’s-selâm zemânına yakın Bayat boyundan Korkut Ata derler bir er kopdı. Oğuzun ol (evvel) gişi temâm bilicisiydi, ne derise olurdu, gâyibden dürlü haber söyleridi*” kısmında geçen ve öbür yayıncılarca “ol gişi” şeklinde okunan öbekteki ilk kelimeyi Osman F. Sertkaya ile birlikte *ol* yerine yazılışa uygun olarak *evvel* biçiminde okumayı tercih ederek doğru yapmamıştır. Burada Sertkaya'nın de dâhil olmak üzere kandırıcı bir açıklama yoktur.

Özçelik'in *kazaguça kıymayınca / kazakuça kıymayınca* verileriyle ilgili tespit ve yorumları isabetli ve kandırıcıdır.

Özçelik, *Dresden 4a.4'teki yöririken* verisini Vatikan yazmasındaki yazılıştan yola çıkarak *yörügen* şeklinde düzeltmiştir. Bu düzeltme anlamlı bir katkı gibi gözükmemektedir. Bu düzeltme sırasında araştırmacının paralelizme yaptığı vurgu isabetlidir.

Ancak bu yorumun sonunda verilen örnekler Özçelik'in iddiasını zayıflatıyor. –AgAn eki –GAn ekinden farklı bir sıfat-fiil ekidir. Bu örneklerin, açıklamanın sonundan çıkarılmasının hayırlı olacağını düşündüğümü belirtmeliyim.

Drs. 5a.11 (ME 6.11) Z. Vahidoğlu'nun **kıki** olarak okuduğu kelimenin **faki** olarak okunması gerektiğini isabetle gören Özçelik bu açıklamayı desteklemek için fazla çaba harcamıştır. Bu notların eninde sonunda ancak bir uzmanlar grubu tarafından okunabileceğini unutmamak gerekir.

Drs. **5b.6** (ME 7.1)'de geçen *solduran sop* ve *tolduran top* ilgili notlar ve açıklamalar beni kandıramadı. Burada araştırmacıların bütün iyi niyetli çabalarına rağmen özellikle anlamlandırma sorununun tam olarak çözülemediğini düşünüyorum. Özellikle sorunlu olan *tolduran top*'tur. Bunun için *Dede Korkut* metni

üzerinde çalışmalar şimdiye kadar yapılan bütün yayınlara rağmen sürebilir. Başka bir ifadeyle henüz deyim yerindeyse, *Dede Korkut* metninin yeniden kurulabilmesi konusunda içtihat kapısı kapanmamıştır.

Kadınların, biri olumlu üçü olumsuz dört tip olarak tanımlandığını söyleyen Özçelik, *Dede Korkut*'la Rabguzi'nin *Kıyasü'l-Enbiyası* arasında metinler arası bağ kurmuştur. Yazar, değişik bağlamlarda *Dede Korkut*'la başka metinler arasında da ilişkiler kurmuştur. Bu çerçevede metin dilbilimcilerin, bir metnin başka metinlerle bağ kurulmadan çözümlenemeyeceğini düşündüklerini hatırlatmak yerinde olabilir. Metinler arası, metin dilbilimciler tarafından yedi metinlik ölçütten biri kabul edilir. Dolayısıyla *Dede Korkut*'u daha çok metinle ilişkilendirerek onu bir metinler örüntüsü içinde konumlandırarak çözümleyebileceğimizi unutmamalıyız. Araştırmacının bu bağlamdaki bütün vurguları anlamlıdır. Özçelik yorumlarının çoğunu isabetle metinlik ilişkilere dayandırmıştır.

Drs. **6a.6** (ME 8.6)'da *dephenince*, *depdügince*, *depretinice*→*depitince* şeklinde yorumlanıp okunan bir kelime vardır. Bunu Özçelik c/ç farkı dışında, Muharrem Ergin gibi *depitince* okumuş ve *depit-* fiiliyle ilişkilendirerek “ayakla dürtmek” biçiminde anlamlandırmıştır. Bu yorumda sorun yoktur. Ancak bu yorumun dayanağı olarak gösterilen *Tarama Sözlüğü*'ndeki *depit-* fiilinin anlamlandırılmasında bir sorun vardır. *Depit-* fiiliyle ilgili *Tarama Sözlüğü*'nde yalnızca bir örnek yer almaktadır. Bu örnek de Yunus Emre'nin *Risaletü'n-Nushiyye*'sindedir. Bu veriyi Ondokuz Mayıs Üniversitesi *Eğitim Fakültesi Dergisine* yazdığım bir yazıda tartışmışım: Aydın, M. “*Risaletü'n-Nushiyye*'de Geçen *debit-* Fiili Üzerine Bir Not”, *OMÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, S. 4, (Aralık - 1989), s. 60-62. Uzatmayayım. Bu yazıda *depit-* fiilinin *Risaletü'n-Nushiyye*'deki “kurutmak” şeklinde anlamlandırılması gerektiğini savunmuş ve bununla ilgili gerekçeler sunmuşum. Gerekçelerimden en önemlisi Anadolu ağızlarında da bu fiilin “kurutmak” anlamıyla kullanılmasıydı. Buradan yola çıkarak Muharrem Ergin ve Sadettin Özçelik'in okuyuş ve yorumlarının doğru olamayacağı sonucunu çıkar-mak mümkündür. Ayrıca Semih Tezcan'ın da ‘Ergin’in *depitince* okuyuşu müm-kün olmakla birlikte *depit-* eylemine kaynaklarda rastlanmıyor. (*Dede Korkut Oğuznameleri Üzerine Notlar*, YKY, İstanbul 2001i s. 59)’ biçiminde ifadesinin düzeltilmeye ihtiyacı olduğu açıktır. Zira *depit-* eylemine kaynaklarda rastlanıyor.

Drs. **6b.2** (ME 9.2)'deki “bunun gibi...: böylesi” ile ilgili nota gerek olmadığını düşünüyorum.

Drs. **7a.3** (ME 10.3)'teki Daha önce *aşanmış-idi*, *aşanmış(ı)dı*, *eşenmişidi* gibi okunan fiili Özçelik → *esenmişidi* okumuş ve *esen-*: *gerilmek*, *uzatılmak*, *açılmak* biçiminde yorumlamıştır. Bu konuda ikna edici bir yoruma ulaşmak için Özçelik'in çok çaba sarf ettiğini görmek gerekir.

Drs. **9a.9** (ME 14.9)'daki *hacet dile-* fiilinin de herhangi bir açıklamayı gerektirdiğini düşünmüyorum.

Özçelik Drs. **9a.11** (ME 14.11)'deki *dişi* olarak yazılmış ve Ergin, Gökyay, Tezcan ve Kaçalın tarafından *dişi* olarak okunmuş kelimeyi *dahu* olarak okumak gerektiğini ileri sürmüştür. Bunu Özçelik'in *Dede Korkut* metninin yorumlanmasına katkılarında biri görmek mümkündür.

Yazarın *kalın* (<kal-ın, kal-‘yükselmek, kalkmak’) kelimesini “seçkin, değerli” olarak yorumlarken kullandığı *kal-* fiilinin hangi metinde, nerede “yükselmek, kalkmak” anlamında kullanıldığını sormak gerekir. Her konuda isabetle metinlere başvuran Özçelik bu bağlamda herhangi bir metne gönderme yapmamıştır.

S. Özçelik'in *Dede Korkut* metninde *agayıl* şeklinde okunabilen kelimeyi Arapça efâ'il vezninde *ağılın* çokluğu olarak yorumlaması kabul edilemez değildir. Ama *Dede Korkut*, asla *Evliya Çelebi Seyahatnâmesi* değildir. Böyle bir örnek *Seyahatnâme*'de bulunsa kolaylıkla Özçelik gibi *ağılın* çokluğu olarak yorumlanabilirdi. *Dede Korkut*'tan başka örnekler bulunabilirse bu yorum kabul edilebilir.

Bu çalışmadaki *Dede Korkut*'ta renkler meselesi bir not veya açıklamadan çok, ayrı bir makale niteliği taşıyor. Burada yazar renklerin kullanılmasıyla ilgili bir sınıflandırma da yapmıştır. Bana kalırsa böyle bir bölümün girişe taşınması daha uygun düşerdi.

“*Dede Korkut*'ta A! Edatının işlevleri” için de açıklama veya not denemez. Bu kısa bölüm de bir bildiri veya makaleden farksızdır.

Drs. 152b. 6 (ME 301.6)'daki *dirim*, *varalum* → *çeri dere[lü]m* yorumu Özçelik'in metne önemli katkılarından biri sayılabilir. Buradaki iddia çok inandırıcı bir şekilde desteklenmiştir.

Özçelik'in çalışmasındaki notlar tek tip değildir, zaten böyle olması da farz veya vacip değildir. Ancak bu notların sınıflandırılması, yapılması gereken önemli bir iştir. Bunu araştırmacının kendisi de yapabilirdi. Benim yapacağım sınıflandırmanın da Özçelik'in de kafasına yatmayacağını sanmıyorum.

1. Not olmayan bir makale veya bildiri niteliği taşıyan açıklama ve yorumlar. Bunlardan birkaçına işaret ettim.

2. Notlanmasına gerek olmayan veriler üzerine notlar. Bunları da göstermeye çalıştım.

3. Başka araştırmacıların notlarını tamamlamaya ve desteklemeye yönelik notlar

4. Araştırmacının başkalarından farklı yorumladığı veriler üzerine notlar. Bu çerçevede yazarın *Dede Korkut* metninin yeniden kurgulanmasına önemli bir katkısının bulunduğu vurgulanmalıdır. Bu tür notlar kendi içinde de sınıflandırılabilir.

S. Özçelik'in örtük de olsa *Dede Korkut* metniyle ilgili bir temellük sorunu var, ama bu, bilimsel olarak hiç doğru değil, belki duygusal olarak doğru. Ben de Özçelik gibi bunca yıl aynı metne yoğunlaşsam bu sorunu yaşayabilir ve belki farkında olmazdım, ama muhtemelen Özçelik bunu hemen fark ederdi. Bu temellük sorununu bir Evliya Çelebi ve *Seyahatname* toplantısında ben de yaşadım. Yaşadığım bu sorun yüzünden onca yıl çalıştığım *Seyahatname*'den biraz uzaklaştım. Ancak ne olursa olsun Evliya Çelebi ve *Seyahatname*'den yaşadıkça büsbütün kopmam hiç mümkün değil.

Bazılarının belli bir metin yine bazılarının da başka bir metinle ilgili tekel oluşturma çabaları herhalde ilk defa benim farkına vardığım ve konuştuğum bir sorun değil. Yazık ki böyle bir sorun var. Hiçbir sorun biz onun üstünü örtersek çözülmüş olmuyor. Bütün sorunlarla açık yüreklilikle yüzleşirsek baş edebiliriz. Metinlerle ve alanlarla temellük ilişkisinin yaşandığı böyle bir iklimin sağlıklı olmadığını düşünüyorum. Bu iklimden tez elden kurtulmak gerek. Kimse herhangi bir metin üzerinde düşünmekten ve yazmaktan men edilemez.

Bu bağlamda yazdıklarım bütünüyle Sadettin Özçelik'e ve çalışmasına yöneltilmiş eleştiriler olarak anlaşılacak yerine saha ile ilgili genel sorunların vurgulanması olarak yorumlanmalıdır.

Sadettin Özçelik'in çalışmasının ikinci cildini metin ve dizin oluşturmaktadır. Burada önce karşılıklı sayfalarda Dresden nüshasının tıpkıbasımı ile çeviri yazılı metin yer almaktadır. Aynı sayfalarda metnin çevirisi de yer alamaz mıydı? Daha sonra metnin dil içi çevirisi gelmektedir. Dil içi çeviri işlemi de bir dilden başka bir dile çeviri kadar olmasa da zor bir iştir ve ustalık ve özen gerektirir. Dil içi çeviri işlemini Özçelik aktarma olarak adlandırmıştır. Aktarma sorunlu bir terimdir. Hatta aktarmanın bir terim bile olmadığını söylemek mümkündür. Ancak bir araştırmacının kullanacağı terimleri seçme hakkının olmadığı söylenemez. Metnin çevirisinden sonra dizin(ler) gelmektedir.

"Oğul babanın sırrıdır" benim kafama öteden beri yatmıyordu, hâlâ yatmıyor. Böyle bir kalıp olsaydı, bunun izi de kalırdı. O zaman buraya soru işareti konabilir. Bu da ibarenin henüz çözülemediği anlamına gelmiyor mu? Çözen varsa söylesin.

Burada üç otuz ondan sonraki ($3 \times 3 + 10 = 100$) bana kalırsa gereksiz (s. 620). Biraz da okur hayal gücünü işe koşsun. Her okur aslında bir şifre çözücüdür. Dolayısıyla araştırmacının, okurun elinden bunu almaya yeltenmemesi gerekir.

Muharrem Ergin'in *Uşun* okuduğu adı *Oşun* veya *Öşün* okuyarak çok önemli bir fark yaratmış olmayız. Bunu başka adlar çerçevesinde de söylemek mümkün. *Beyrek/Beryek, Burla/ Borla, Dumrul, Domrul, Uruz/ Oruz* vb.

Dizinde *öşin al-* fiili 'yolunu kesmek, çevirmek' şeklinde anlamlandırılmıştır. Bunun için kelimenin kullanıldığı bağlamlara da baktım. Bu verinin 'engel olmak, engellemek' şeklinde anlamlandırılmasının daha uygun olacağını düşünüyorum.

Dizinde şehir kelimesi Farsça olarak gösterilmiştir (s. 541) benim baktığım sözlükler bu kelimenin Arapça olduğunu söylüyor. Bunun dikkatten kaçtığını sanıyorum.

Elbette Özçelik'in çalışmasındaki sorunlar benim sıraladıklarımla sınırlı değildir. Bir kere metnin üretildiği dönemle okunduğu, yorumlandığı, tüketildiği dönem arasında uzun bir zaman dilimi vardır. Buna paralel olarak metnin anlaşılıp yorumlanmasıyla ilgili birtakım sorunlar da çıkacaktır. Üstelik *Dede Korkut* herhangi bir metin değil, önemli bir metindir. En erken 15. yüzyılda yazılan bir metnin her araştırmacı tarafından aynı şekilde anlaşılması beklentisi doğru değildir. Söz konusu olan edebî bir niteliği olan bir metinse işler biraz daha karışır. Yapı boz, yapı bozum, yapı çözüm bitmez.

Sadettin Özçelik'in *Dede Korkut*'la ilgili eseri iyi ve önemli çalışmalar arasındaki yerini almıştır. Ancak iyi çalışmaların daha da iyi olması mümkündür. Her zaman iyinin iyisi aramak görevimizdir. Bunun için Türklük araştırmalarında metne dönük eleştiri geleneğinin kurumsallaşması gerekir. Zira esas olan metinlerdir. Dolayısıyla eleştiricinin metnin anlaşılmasına katkı yapmayı hedeflemesi beklenir.

Alanımızda sağlıklı bir eleştiri geleneğinden söz etmek mümkün değildir. Gerçek böyledir diye eleştiriden uzak durmak anlamsızdır.

Özçelik'in çalışmasında yılların emeği vardır ve eleştirirken bu noktayı gözden kaçırmamak gerekir.